

Нодь О.Л. канд. екон. наук,
<https://orcid.org/0000-0002-1048-776X>
e-mail: nagyorsolya866@gmail.com

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Бергхауер О. О. канд. геогр. наук, доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-3832-2692>
e-mail: berghauer.sandor@kmf.org.ua

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

У статті наголошується нагальність формування збалансованого підходу до розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу у регіонах із урахуванням війни та потреб післявоєнного відновлення туристичного комплексу України. Розглянуто наукові підходи до збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу у регіонах, визначено його сутність та основні імперативи, серед яких: економічний, соціальний та екологічний які мають поєднуватися при проектуванні та організації туристичної діяльності на всіх рівнях управління. Запропоновано визначення збалансованого розвитку туризму у регіонах, як стратегічний підхід, який спрямований ефективного використання ресурсів для підтримки економічного зростання і створення робочих місць, врахування соціальних потреб і покращення якості життя місцевих громад, а також захист навколишнього середовища для збереження природних і культурних ресурсів. Досліджено сучасний стан туристичної галузі, динаміку та регіональні особливості розвитку туризму в умовах повномасштабного вторгнення, які підтвердили суттєві негативні зміни (скорочення туристичних потоків, зменшення кількості підприємств туристичного та готельно-ресторанного комплексу, руйнування туристичної та транспортної інфраструктури, скорочення робочих місць, падіння прибутковості туристичної діяльності). З огляду на це обґрунтовано, що на поточному етапі важливим чинником збалансованого розвитку туризму є забезпечення безпеки регіону, насамперед військової та екологічної.

Зазначено, що для забезпечення стійкого розвитку туризму в регіонах України важливо враховувати три основні напрямки: по-перше, безпеку, яка є ключовою для формування позитивного туристичного іміджу, включаючи економічні, екологічні та криміногенні аспекти. По-друге, персоналізовану диференціацію туристичного продукту, що передбачає створення регіональних геоінформаційних систем з широким

спектром критеріїв для вибору туристичних об'єктів і послуг, а також наявність єдиного туристичного кол-центру. По-третє, важливо дотримуватися соціальної, екологічної та економічної збалансованості, що є основою для проектування та оптимізації туристичних закладів.

***Ключові слова:** туризм, та готельно-ресторанний бізнес, збалансований розвиток туризму, сталий розвиток, імперативи збалансованого розвитку, безпека, туристичний комплекс регіону.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу у регіонах обумовлена необхідністю забезпечення економічної вигоди, соціального благополуччя та екологічної стійкості. Збалансований підхід до туризму та готельно-ресторанного бізнесу сприяє створенню нових робочих місць, підтримці місцевого бізнесу, збереженню культурної спадщини та навколишнього середовища, а також розвитку інфраструктури, що відповідає потребам і туристів, і місцевих жителів. Він передбачає раціональне використання ресурсів, впровадження інновацій та адаптацію до змін у глобальних тенденціях, що забезпечує стійкий і довготривалий розвиток туристичної діяльності в регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення сталого розвитку туризму як провідного напрямку трансформації конкурентного потенціалу туристичної індустрії регіонів стало предметом досліджень багатьох українських науковців, серед яких: Трофимова В.В., Миронов Ю.Б., Єрко, І., Смаль В., Смаль І., Іртищева І., Стегней М., Пономарьова М, Басюк М. та багато інших. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень у сфері розвитку туристично-рекреаційної діяльності, сучасні карколомні трансформації в економіці України та її регіонів, спричинені військовою агресією, пандемією та глобальними змінами, підкреслюють необхідність оновлення стратегічних орієнтирів для збалансованого розвитку галузі туризму та курортно-рекреаційної сфери.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є визначення сутності, поточного стану туристичної сфери регіонів в умовах сучасних викликів та напрямків збалансованого розвитку туризму й готельно-ресторанного бізнесу у регіонах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збалансований сталий розвиток регіонального господарства на сьогодні є провідною концепцією, яка акцентує увагу на інтеграції економічних, соціальних і екологічних аспектів для забезпечення гармонійного і довгострокового розвитку територій. Ця концепція спрямована на оптимізацію використання ресурсів, підтримку соціальної рівноваги, збереження екологічної якості та

підвищення життєвого рівня населення, що дозволяє досягти стійкого економічного зростання без шкоди для навколишнього середовища і соціальної структури регіонів.

Збалансований розвиток туризму та готельно-ресторанного бізнесу більшість науковців розглядають крізь призму сталого розвитку, ототожнюючи ці поняття. Так, концепція сталого туризму, яка є частиною загальної концепції сталого розвитку, була затверджена ООН у документі «Порядок денний на XXI століття», прийнятому на Міжнародній конференції в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Комісія Європейського Союзу з питань сталого туризму розробила Стратегію конкурентного та сталого європейського туризму, яка була затверджена Європейською Комісією. Головною метою цієї стратегії є «підвищення конкурентоспроможності європейського туризму через забезпечення його сталості та доступності», а також визначені пріоритетні напрямки діяльності.

Згідно з Концепцією сталого розвитку, основним принципом сталого туризму є «сталість», що передбачає, що вплив туризму на навколишнє середовище буде безпечним і нешкідливим як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі [1]. У цьому контексті Трофимова В.В. визначає сталий розвиток туризму, як «ідею досягнення гармонії між людьми, суспільством і природою; розв'язання протиріч між природою і суспільством, екологією та економікою, розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, сформованими потребами людей і розумними потребами тощо. Взаємозв'язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь, що має бути врахований при розбудові туристичної сфери»[2,с. 78]. На думку Ю.Б. Миронова, сталий розвиток туризму - це «форма туризму, яка забезпечує оптимальне використання ресурсів навколишнього середовища, підтримує соціально-культурні особливості туристичних дестинацій та місцевих спільнот, а також забезпечує життєздатність довгострокових економічних процесів з урахуванням вигоди для всіх зацікавлених сторін. Сталий розвиток у туризмі передбачає позитивний баланс екологічних, соціально-культурних та економічних ефектів, а також сприятливий вплив відвідувачів один на одного» [3, с.218]. Єрко І. у своїх дослідженнях пропонує збалансований розвиток туристичної індустрії представити у якості трьох основних співвідношень: охорона довкілля та соціальні потреби; соціальні потреби та економічний розвиток; економічний розвиток та охорона довкілля. Дотримання цих співвідношень сприятиме збалансованому розвитку туристичної індустрії, забезпечуючи задоволення потреб споживачів у якісних послугах,

збереження довкілля і туристичного потенціалу DESTИНАЦІЙ, а також отримання економічної вигоди від діяльності туристичних суб'єктів [4,13,14]. Концепція сталого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу охоплює два ключових взаємопов'язаних аспекти:

- задоволення потреб різних верств населення, що передбачає забезпечення доступу до туризму та готельно-ресторанного обслуговування для всіх соціальних груп, включаючи малозабезпечені та соціально незахищені категорії через соціальні форми туризму. При цьому економічні та соціальні потреби людей в туризмі часто мають рівну вагу.

- обмеженість ресурсів яка ґрунтується на обмеженій здатності навколишнього середовища задовольняти як поточні, так і майбутні потреби суспільства. Обмеження в сталому розвитку туризму пов'язані з природним середовищем, а також з економічними, соціально-побутовими та культурологічними факторами, які визначаються організацією суспільства, рівнем технологій, освіти та культури населення [5, с.165].

Отже, під збалансованим розвитком туризму в регіонах можемо розуміти стратегічний підхід, який забезпечує гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів. Він спрямований на забезпечення ефективного використання ресурсів для підтримки економічного зростання і створення робочих місць, врахування соціальних потреб і покращення якості життя місцевих громад, а також захист навколишнього середовища для збереження природних і культурних ресурсів. Таким чином, збалансоване функціонування туристичної галузі та готельно-ресторанного бізнесу в регіоні ґрунтується на трьох основних імперативах: економічному, соціальному та екологічному (див. рис. 1).

Економічний імператив оцінює рівень розвитку та економічний потенціал туристичної та рекреаційної сфери в регіоні. Соціальний імператив зосереджується на відновленні та забезпеченні розвитку життєвих можливостей як для окремих осіб, так і для громад у цілому. Екологічний імператив визначає сучасний стан довкілля, озеленення територій та відповідність екологічним стандартам об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури.

Одним з показників збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу у регіонах є податкові надходження, зокрема і туристичний збір, що є вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів. За даними державного агенства розвитку туризму, протягом перших трьох місяців 2023 року зростання податкових надходжень було відзначено у 10 регіонах України. Найбільше зростання на 98% зафіксовано в Чернівецькій області, де було сплачено 5 млн 152 тис. грн, порівняно з 2 млн 600 тис.

грн за той же період у 2022 році. У 2021 році ця сума була аналогічною до минулорічної.

Рис. 1. Імперативи збалансованого функціонування галузі туризму та готельно-ресторанного бізнесу регіону

Джерело: систематизовано автором

У Рівненській області частка сплаченого податку від засобів розміщення зросла на 17%, досягнувши 3 млн 430 тис. грн. Львівська область також виявилася серед лідерів з податкових надходжень. У перші три місяці поточного року було сплачено 60 млн 434 тис. грн, що на 16% більше, ніж у 2022 році (52 млн 59 тис. грн) і на 59% більше, ніж у 2021 році (37 млн 900 тис. грн). На Закарпатті податкові надходження від діяльності засобів розміщення зросли на 15%, до 16 млн 842 тис. грн, порівняно з 14 млн 629 тис. грн у 2022 році. Порівняно з 2021 роком, зростання становило майже вдвічі – 46% [6]. На рис.2. наведено динаміка надходжень податків від туристичних підприємств в основних туристичних регіонах України за період 2021-2023 років.

Найнижчі показники податкових надходжень у туристично-рекреаційній сфері спостерігаються в регіонах, які знаходяться в безпосередній близькості від воєнних дій та на тимчасово окупованих територіях. Різні регіони України постраждали від війни по-різному. Найбільше постраждали східні та південні регіони, де туристична інфраструктура практично повністю зруйнована, і відновлення туризму буде тривалим і складним процесом. Західні регіони, хоча й постраждали менше, також відчули зменшення туристичних потоків. У центральних регіонах ситуація неоднозначна: деякі міста, як-от Київ, зазнали значних обстрілів, тоді як інші постраждали менше. Це свідчить про те, що на поточному етапі важливим чинником збалансованого розвитку туризму є забезпечення безпеки регіону, насамперед військової та екологічної.

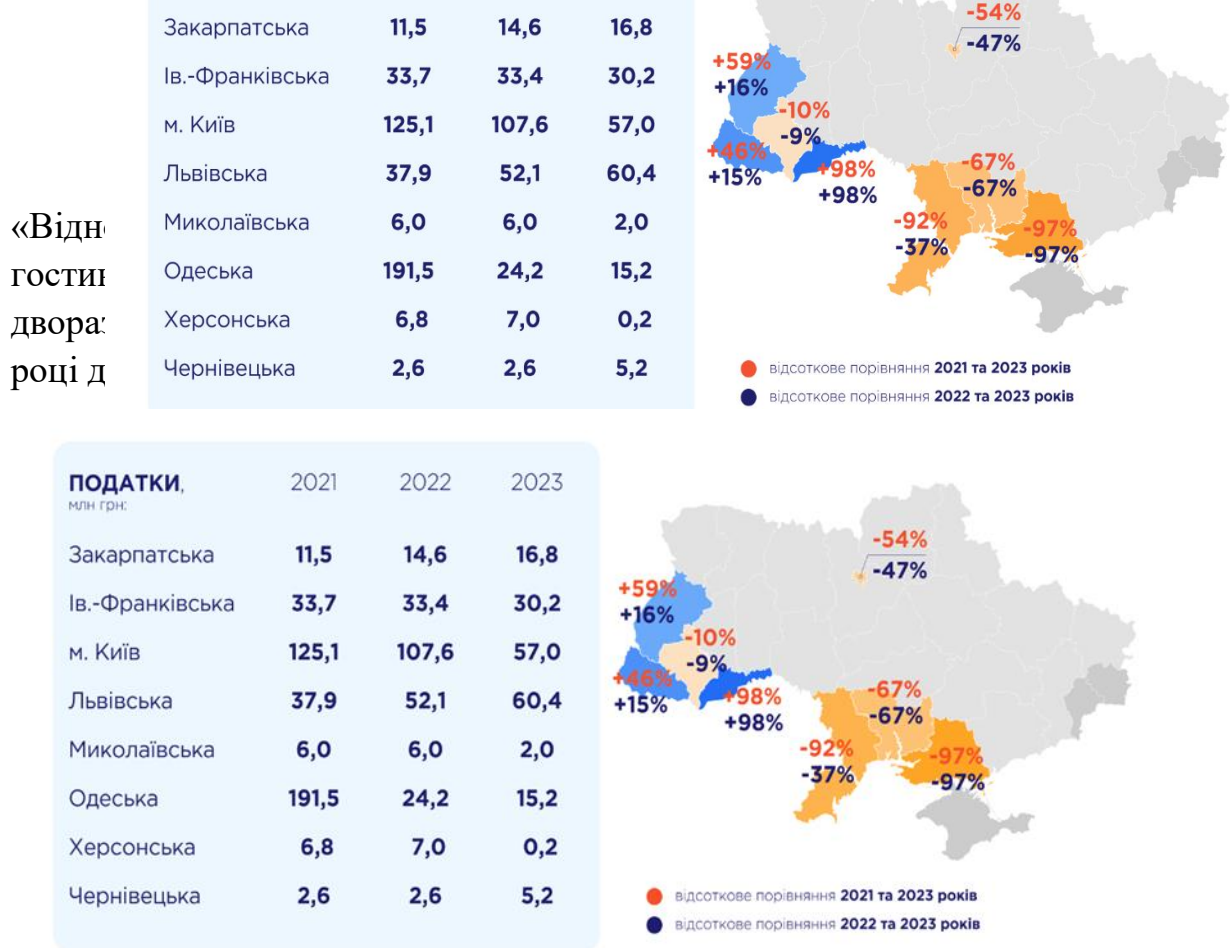

Рис. 2. Надходження податків від туристичних підприємств в найбільших туристичних регіонах України

Джерело: [6]

Змінилася і мотиваційна структура в'їзду: на зміну туристам, які подорожували з пізнавальними, рекреаційними та іншими «мирними» цілями, прийшли співробітники гуманітарних місій міжнародних організацій. Через обставини, викликані війною, такі як окупація, руйнування та зміни в попиті, значно зменшилась кількість суб'єктів господарювання в секторі туризму та гостинності. В сфері готельно-ресторанного бізнесу кількість суб'єктів середнього підприємництва скоротилася на 19%, малого – на 17%, а в секторі туризму - відповідно на 14% і 22%. Це призвело до звільнення персоналу, чисельність якого в малому готельному бізнесі скоротилася на 30%. Все це спричинило зменшення обсягів реалізації готельних і ресторанных послуг: на 64%, а в туристичних послуг - на 80% [7].

Отже, війна в Україні спричинила значний удар по всіх аспектах життя, включаючи туризм. Через втрату безпеки, руйнування інфраструктури та зміну міжнародної ситуації, країна зазнала різкого зниження туристичних потоків і суттєвих економічних втрат. Це включає повну зупинку міжнародного туризму та значне скорочення внутрішніх

поїздок через ризики для безпеки, а також пошкодження або знищення готелів, ресторанів, пам'ятників архітектури та інших туристичних об'єктів. Інвестори стали обережнішими через нестабільність ринку, що призвело до зменшення інвестицій, а тисячі людей, зайнятих у туристичній галузі, втратили роботу. Психологічний фактор війни також спричинив стрес і тривогу серед населення, знижуючи бажання подорожувати. Таким чином, забезпечення збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в регіонах після закінчення війни потребує формування стратегій відродження туристичної індустрії на засадах збалансованого розвитку із урахуванням особливостей та стану наявного туристично-рекреаційного потенціалу регіонів, потреб населення та новітніх тенденцій.

Аналіз основних трендів трансформаційних змін у глобальному туристичному середовищі дозволяє виявити ключові принципи, які формують ці зміни та визначатимуть довгостроковий успіх у туристичному бізнесі. До них відносяться: забезпечення безпеки, орієнтація на екологічні та зелені технології, економічна, соціальна та екологічна збалансованість, персоналізована диференціація туристичного продукту, інтеграція, цифровізація та інклюзивність. Враховуючи наявні тренди можна окреслити основні напрямки збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в регіонах, що сприятимуть забезпеченню економічної, екологічної та соціальної стійкості [9-12,13,14]:

1. Безпека є ключовим аспектом для формування позитивного туристичного іміджу як для країни, так і для регіону та окремих підприємств. Забезпечення цього принципу передбачає створення ефективної системи захисту, що охоплює економічні, криміногенні, екологічні, епідеміологічні та інші аспекти безпеки для туристів на всіх етапах створення та надання туристичного продукту. Важливо враховувати досвід провідних країн, які успішно надають безпечні туристичні послуги навіть в умовах військових конфліктів чи економічної нестабільності.

2. Персоналізована диференціація туристичного продукту полягає у створенні регіональних геоінформаційних систем, що включають широкий спектр критеріїв для пошуку туристичних об'єктів і маршрутів, транспортної інфраструктури, готельних та ресторанних закладів, розважальних місць, музеїв та історичних пам'яток. Також важливо забезпечити функціонування єдиного туристичного колл-центру, який дозволяє клієнтам самостійно підбирати необхідні туристичні послуги згідно з їхніми уподобаннями, потребами та бюджетом.

3. Соціальна, екологічна та економічна збалансованість є критеріями сталого розвитку туристичних об'єктів і продуктів, які слід враховувати при проектуванні чи оптимізації туристичних закладів.

Забезпечення збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в умовах війни в Україні є надзвичайно важливою, оскільки він може сприяти відновленню економіки, створенню нових робочих місць і соціальній інтеграції, зберіганню культурної спадщини та природних ресурсів, а також забезпеченню безпеки туристів.

Такий підхід допоможе покращити міжнародний імідж країни, підтримати місцеві громади, і сприятиме стабільності в постраждалих регіонах, що критично важливо для відновлення та розвитку в умовах тривалого конфлікту.

Висновки. Дослідження наукових підходів дозволило визначити сутність збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в регіонах, що передбачає стратегічний підхід, який забезпечує гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів.

Він спрямований ефективно використання ресурсів для підтримки економічного зростання і створення робочих місць, врахування соціальних потреб і покращення якості життя місцевих громад, а також захист навколишнього середовища для збереження природних і культурних ресурсів. Водночас, в умовах війни та розгортання інших загроз, важливим чинником збалансованого розвитку стає також безпекова складова яка все частіше визначає конкурентну привабливість регіонів.

Забезпечення збалансованого розвитку туризму та готельно-ресторанного бізнесу в регіонах після закінчення війни потребує формування стратегій відродження туристичної індустрії на засадах збалансованого розвитку із урахуванням особливостей та стану наявного туристично-рекреаційного потенціалу, потреб населення та новітніх тенденцій, серед яких: забезпечення безпеки, орієнтація на екологічні та зелені технології, економічна, соціальна та екологічна збалансованість, персоналізована диференціація туристичного продукту, інтеграція, цифровізація та інклюзивність.

Список використаних джерел

1. Agenda for a sustainable and competitive European tourism: Communication from the Commission of the Communities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007DC0621>

2. Трофимова В.В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку . *Інвестиції*. 2010. №8.С. 77-82

3. Миронов Ю.Б. Сталий розвиток туризму: сутність, завдання та принципи. Матеріали наукової конференції «Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції» (м. Львів, 11–12 травня 2017 р.). Львів : ЛТЕУ, 2017. С. 218–219
4. Єрко І. Сталий та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. *Підприємництво та інновації*. 2023. №29. С. 7-13. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>
5. Смаль В., Смаль І. Туризм і сталий розвиток. *Науковий вісник Львівського ун-ту ім. І. Франка*. Серія: Географія. 2005. No 32. С. 163–173.
6. Державне агентство розвитку туризму URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-regionah>
7. Стратегічна дорожня карта «Відновлення малого та середнього бізнесу у секторі туризму та гостинності в 2023–2033 роках. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-library-small-and-medium-sized-businesses-recovery.pdf>
8. Економічна оцінка функціонування логістичної інфраструктури водного транспорту України / М.І. Стегней, В.М. Герзанич, А.-М.І. Архангельська, І.М. Бошинда // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки. –2019. –No 4, Т. 2. –С. 278-291
9. Іртищева І.О., Стегней М.І., Михайлов М.С. Методичні підходи до оцінки рівня інноваційного розвитку регіону. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. 2018. № 16. С. 586-593. 8.
10. Іртищева І., Стегней М. Інноваційне оновлення фінансово-економічного механізму реалізації децентралізованої моделі сталого розвитку територіальних громад. *Економіст*. 2015. № 6. С. 8-12. 9.
11. Іртищева І.О., Стегней М.І., Войт Д.С., Павленко Г.М. Інституційне забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія: Економічні науки. 2019. № 3. С. 173-183.
12. Стегней М.І. Інвестиційно-інноваційні доміанти сталого розвитку територіальних одиниць. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. 2015. № 1. С. 56-61.
13. Пономарьова, М.С. Організаційно-економічний механізм та маркетинговий менеджмент розвитку готельно-ресторанного підприємства [Текст] / М. С. Пономарьова, В. Полікарпова // Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики

: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, м. Полтава, 09 листоп. 2023 р. - Полтава, 2023. - С. 272-274

14. Кошкалда І.В., Безугла Л.С. Формування привабливості екотуристичних територій та самозайнятості населення Дніпропетровської області. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2020. Випуск 6 (146). С. 17-22

15. Пономарьова М. С. Менеджмент спортивно-оздоровчого туризму в умовах зростання конкурентних ознак регіонів / М. С. Пономарьова, К. М. Трегуб, М. М. Басюк // Причорноморські економічні студії. – 2019. – Вип. 38- 1. –С. 68-71

References

1. Agenda for a sustainable and competitive European tourism: Communication from the Commission of the Communities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007DC0621>

2. Trokhymova, V. V. (2010). Kontsepsiia staloho rozvytku yak osnova postindustrial'nykh modelei rozvytku [The concept of sustainable development as the basis for post-industrial development models]. Investytsii, (8), 77–82.

3. Myronov, Yu. B. (2017). Stalyi rozvytok turyzmu: sutnist', zavdannia ta pryntsypy [Sustainable tourism development: essence, tasks, and principles]. In Materialy naukovoï konferentsii «Aktual'ni problemy ekonomiky i torhivli v suchasnykh umovakh ievrointehratsii» (pp. 218–219). Lviv: Lviv Trade and Economic University.

4. Yerko, I. (2023). Stalyi ta bezpechnyi rozvytok turyzmu yak odyn z kryteriiv transformatsii konkurentnoho potentsialu sub'ektiv turyzmu [Sustainable and safe tourism development as a criterion for the transformation of the competitive potential of tourism entities]. Pidpryemnytstvo ta innovatsii [Entrepreneurship and Innovations], (29), 7–13. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>

5. Smal, V., Smal, I. (2005). Turyzm i stalyi rozvytok [Tourism and sustainable development]. Naukovyi visnyk L'vivs'koho universytetu im. I. Franka. Serii: Heohrafiia [Scientific Bulletin of the Ivan Franko National University of Lviv. Series: Geography], (32), 163–173.

6. Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu [State Agency for Tourism Development]. (n.d.). Turystychna statystyka Ukrainy: dynamika podatkovykh nadkhodzen' po rehionakh [Tourism statistics of Ukraine: dynamics of tax revenues by region]. Retrieved from <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dynamika-podatkovih-nadhodzen-po-regionah>

7. Natsional'na turytychna orhanizatsiia Ukrainy [National Tourism Organization of Ukraine]. (n.d.). Stratehichna dorozhnia karta «Vidnovlennia maloho ta seredn'oho biznesu u sektori turyzmu ta hostynnosti v 2023–2033 rokakh» [Strategic roadmap "Recovery of small and medium-sized businesses in the tourism and hospitality sector in 2023–2033"]. Retrieved from <https://nto.ua/assets/files/ntou-library-small-and-medium-sized-businesses-recovery.pdf>

8. Ekonomichna otsinka funktsionuvannia lohistychnoi infrastruktury vodnoho transportu Ukrainy / M.I. Stehnei, V.M. Herzanych, A.-M.I. Arkhanhelska, I.M. Boshynda // Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Serii: Ekonomichni nauky. –2019. –No 4, T. 2. –S.278-291.

9. Irtysheva, I.O., Stehnej, M.I., Mykhajlov, M.S. (2018). «Methodical approaches to assessing the level of innovative development of the region». Ekonomika ta suspil'stvo: elektronnyj naukovyj fakhovyj zhurnal. № 16. pp. 586-593. 8.

10. Irtysheva, I., Stehnej, M. (2015). «Innovative renewal of the financial and economic mechanism of implementation of the decentralized model of sustainable development of territorial communities». Ekonomist. № 6. pp. 8-12.

11. Irtysheva, I.O., Stehnej, M.I., Vojt, D.S., Pavlenko, H.M. (2019). «Institutional support of socio-economic development of regions in conditions of decentralization». Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Serii: Ekonomichni nauky. № 3. pp. 173- 183.

12. Stehnej, M.I. (2015). «Investment and innovation dominants of sustainable development of territorial units». Ekonomika ta suspil'stvo: elektronnyj naukovyj fakhovyj zhurnal. № 1. pp. 56-61.

13. Ponomar'ova, M.S. Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm ta marketynhovyy menedzhment rozvytku hotel'no-restorannoho pidpryyemstva [Tekst] / M. S. Ponomar'ova, V. Polikarpova // Naukove zabezpechennya rozvytku natsional'noyi ekonomiky: dosyahnennya teorii ta problemy praktyky : materialy KH Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh, m. Poltava, 09 lystop. 2023 r. - Poltava, 2023. - S. 272-274

14. Koshkalda I.V., Bezuhla L.S. Formuvannya pryvablyvosti ekoturystychnykh terytoriy ta samozaynyatosti naselennya Dnipropetrovs'koyi oblasti. Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny. 2020. Vypusk 6 (146). S. 17-

15. Ponomar'ova M. S. Menedzhment sportyvno-ozdorovchoho turyzmu v umovakh zrostannya konkurentnykh oznak rehioniv / M. S. Ponomar'ova, K. M. Trehub, M. M. Basyuk // Prychornomors'ki ekonomichni studiyi. – 2019. – Vyp. 38- 1. –S. 68-7

Nod O., Berghauer S. Balanced regional development of tourism and the hotel and restaurant business. Annotation. The article emphasizes the urgency of forming a balanced approach to the development of tourism in regions, considering the war and the needs for post-war recovery of Ukraine's tourism sector. It explores scientific approaches to balanced regional tourism development, defining its essence and main imperatives, including economic, social, and environmental factors that must be integrated into tourism planning and management at all levels. The definition of balanced tourism development in regions is proposed as a strategic approach aimed at the effective use of resources to support economic growth and job creation, taking into account social needs, improving the quality of life of local communities, and protecting the environment to preserve natural and cultural resources.

The study examines the current state of the tourism industry, its dynamics, and regional development features under the conditions of a full-scale invasion, which have confirmed significant negative changes (such as a reduction in tourist flows, a decrease in the number of tourism and hotel-restaurant enterprises, the destruction of tourist and transport infrastructure, job losses, and a decline in tourism activity profitability).

It is substantiated that, at the current stage, an important factor for balanced tourism development is ensuring the region's security, primarily military and environmental. It is noted that to ensure the sustainable development of tourism in the regions of Ukraine, it is important to consider three main directions: first, security, which is crucial for forming a positive tourist image, including economic, environmental, and criminogenic aspects.

Second, the personalized differentiation of the tourism product, which involves creating regional geoinformation systems with a wide range of criteria for selecting tourist sites and services, as well as the presence of a unified tourist call center. Third, it is important to maintain social, environmental, and economic balance, which is the foundation for designing and optimizing tourist facilities.

Key words: tourism, balanced tourism development, sustainable development, imperatives of balanced development, security, regional tourism complex.

Стаття надійшла до редакції: 09.05.2024р.